

Federació d'Ateneus de Catalunya

Pl. Víctor Balaguer, 5, 1r. 08003 Barcelona

Tel/fax 93 268 81 30

congres@ateneus.cat

www.ateneus.cat

EL PATRIMONI ASSOCIATIU

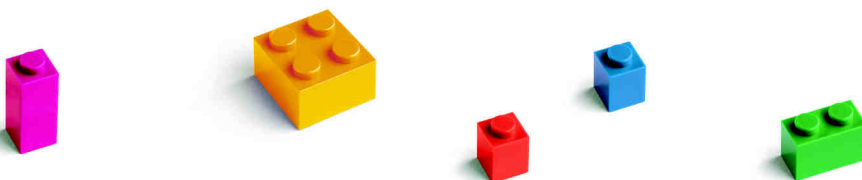
Jordi Casassas, Secretari de la Federació d'Ateneus de Catalunya i President de Lluïsos de Gràcia.

És evident que el moviment associatiu és, des de fa dècades, un referent per al nostre país. Ningú no pot posar en dubte la importància que han tingut els ateneus i les associacions culturals de tota mena, ubicades arreu del país, en la vertebració del territori, fomentant la integració dels ciutadans i posant de manifest una voluntat popular i col·lectiva de participació i democràcia. No hem d'oblidar que, en la majoria dels casos, aquestes entitats són escoles de democràcia, de civisme, de tolerància, de respecte mutu, de treball conjunt i en xarxa, on s'ofereixen els coneixements personals a la col·lectivitat. En resum, un espai on s'ha reforçat una ciutadania compromesa amb el seu entorn, amb la col·lectivitat, amb el poble, ciutat i país.

Les associacions culturals fa més de 150 anys que existeixen i constitueixen una de les xarxes més antigues i més característiques de la terra i la societat catalanes. Si es volta per Catalunya qualsevol queda sorprès per aquesta singularitat cultural. La majoria de pobles i ciutats disposen d'entitats culturals i segons alguns estudis realitzats hi ha més de 400 ateneus i entitats culturals d'aquesta mena censades a Catalunya. D'aquests, prop de 150 formen part de la Federació d'Ateneus de Catalunya.

En la majoria dels casos, aquestes associacions disposen d'un patrimoni arquitectònic i d'equipament extraordinari (teatres, biblioteques, cafès, escoles, camps d'esports, etc.). Costaria trobar arreu del món una xarxa d'associacions, com aquesta, amb un patrimoni tan valuós, tant en valor material com en possibilitats de projecció. La gran majoria d'aquests espais són propietat de les pròpies associacions, que al llarg del temps i amb l'esforç econòmic i personal de diverses persones i generacions, han aconseguit poder aixecar i mantenir la seva segona casa.

En molts casos, disposen d'una superfície considerable i situada en llocs privilegiats del poble, vila o ciutat. Això fa que siguin equipaments envejats per promotors immobiliaris que veuen en aquell solar un suculent projecte d'habitatges que els pot proporcionar un alt benefici econòmic, obviant totalment el projecte cultural i el servei social que s'ofereix als ciutadans. Però en altres casos, també interessen a l'administració pública i, en especial, als ajuntaments, que veuen en aquests espais el futur equipament públic del territori. L'administració local, majoritàriament, en lloc d'utilitzar els equipaments ja existents que la societat civil ha engegat, s'ha abocat desmesuradament, sobretot des de la restauració de la democràcia, a la construcció d'equipaments públics i centres cívics, convertint-se en la principal competència cultural i de serveis de les entitats culturals.

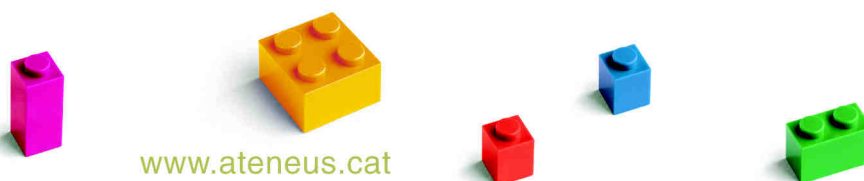
Els ateneus han patit una certa agressió institucional quan, a quatre passes d'un ateneu, s'ha creat un centre cívic municipal; quan s'han dedicat pressupostos milionaris a actuacions puntuals i a grans infraestructures culturals i s'ha oblidat l'extensa xarxa dels equipaments ja existents en mans del moviment ateneístic.

Caldria que l'administració es pugues aprofitar dels espais ja existents des de fa molts anys. Per la seva banda, les entitats haurien d'aprofitar l'oportunitat d'oferir els serveis que necessita donar l'administració. En molts casos, el futur de l'ateneu i del moviment associatiu cultural passa per una bona entesa amb l'ens municipal. La col·laboració entre la societat civil i l'administració és bàsica i necessària per garantir la continuïtat del passat i del present del teixit associatiu, i per poder projectar un futur molt millor. En aquest punt cal tenir en compte la proposta, que recentment, ha fet el Departament de Governació de la Generalitat per crear una xarxa única d'equipaments cívics en la qual hi cabrien, d'una manera destacada, els equipaments propietat de les associacions culturals del país. Cal conservar aquests equipaments en propietat de la societat civil i arribar als acords necessaris amb l'administració per tal de poder continuar donant els serveis als associats i a la ciutadania en general.

Les entitats tenim, doncs, un deure pendent: la modernització. I entenem aquesta modernització en tres àmbits: l'espai, l'organització i l'activitat. En quan a l'espai, que és l'apartat que ens interessa parlar, cal dir que en la majoria dels casos, per no dir en tots, no es compleix amb les normatives de seguretat i accessibilitat vigents.

Els ateneus actualment, en uns casos més que en altres, no estan adequats a les necessitats i a la demanda real de la societat actual. Potser moltes de les activitats que es feien fa 25, 50 o 75 anys no són les que actualment tenen més demanda i per tant els espais on es desenvolupaven aquestes activitats també han quedat obsolets. Cal un espai adequat a cada activitat per aconseguir un bon nivell qualitatiu i, sobretot, una sensació agradable per a aquelles persones que l'estan portant a terme o són simples espectadors.

Els equipaments dels ateneus són espais de concurrència pública, per la qual cosa han de complir amb les normatives de seguretat i accessibilitat, i per això cal que, tant l'administració com la societat civil, facin un esforç per fer possible la col·laboració mútua en aquest camp. Disposem d'una xarxa d'equipaments, en la majoria dels casos, construïts el segle passat., amb una superfície molt gran i adaptats, com ja hem dit anteriorment, a unes necessitats diferents a les actuals. Uns espais que malgrat tenir similituds uns i altres, tots són diferents i no tots tenen les mateixes necessitats. Espais complexos on conviuen activitats esportives, culturals,

de docència, d'espectacle, de lleure, etc. Aquesta diversitat d'espais fa molt més complexa la seva adequació a les noves realitats.

I a més a més, per acabar-ho de complicar, cal afegir que alguns d'aquests equipaments són edificis protegits, amb el que això suposa per al manteniment de l'edifici, de les seves dependències i de l'ús que se'n pot fer.

És una llàstima deixar perdre aquests espais per convertir-los en habitatges de luxe o reconvertir-los en dependències municipals. Massa cops ja ha passat i massa ateneus s'han perdut.

En aquests 25 anys de democràcia no s'ha detectat, per part de l'administració de la Generalitat, una política decidida d'ajuts a la rehabilitació del patrimoni arquitectònic dels ateneus a través de subvencions o convenis. Només en els darrers anys s'ha fet una única convocatòria dotada amb 6.000.000 € per a tot el país i a repartir entre desenes d'ateneus. L'Administració local, en alguns casos, ha arribat a acords amb associacions per rehabilitar els seus espais, generalment els teatres o sales d'actes, a canvi d'utilitzar l'espai rehabilitat per oferir una programació estable i pública a la ciutadania. Aquests convenis poden suposar no poder utilitzar, per períodes llargs de temps i de forma assídua, l'espai per part dels seus propietaris, l'ateneu.

Crec que l'administració ha de treballar colze a colze amb tot aquest moviment associatiu i, d'una manera molt especial, l'administració local, especialment els ajuntaments, que són l'administració més propera a la ciutadania. Que també ho siguin per l'associacionisme cultural. Podrien ser uns bons ambaixadors de les necessitats i neguits de les organitzacions associatives del país.

